

The Camping Succah: Obligation or Chumra?

jziring@torontotorah.com

I. הסוגיא העיקרית – פטור של הולכי דרכים (והאם זה היתר גורף?)

1. פרשת אמור

(מב) בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים כְּלֵהֲאֶזְרַח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת :

2. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כו עמוד א

תנו רבנן: הולכי דרכים ביום - פטורין מן הסוכה ביום, וחייבין בלילה. הולכי דרכים בלילה - פטורין מן הסוכה בלילה, וחייבין ביום. הולכי דרכים ביום ובלילה - פטורין מן הסוכה בין ביום ובין בלילה.

3. רש"י מסכת סוכה דף כו עמוד א

הולכי דרכים ביום פטורין מן הסוכה ביום - דכתיב בסוכות תשבו - כעין ישיבת ביתו, כשם שכל השנה אינו נמנע מלכת בדרך בסחורה - כך כל ימות החג שאינו יום טוב לא הצריכו הכתוב למנוע.

הולכים לדבר מצוה פטורין ביום ובלילה - אף על פי שאין הולכין אלא ביום, ומשום דטרידיים ודואגים במחשבת המצוה ובתיקוניה - פטורין מן המצוה.

4. תוספות מסכת סוכה דף כו עמוד א

הולכי דרכים ביום - כל זה נפקא מתשבו כעין תדורו שכשם שאדם בביתו אינו נמנע מלצאת לדרך וכן מצטער דפטור לעיל מן הסוכה היינו מתשבו כעין תדורו דאין אדם דר במקום שמצטער.

5. שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרמ סעיף ח

הולכי דרכים ביום, פטורים מן הסוכה ביום, וחייבים בלילה; הולכי דרכים בלילה, פטורים בלילה, וחייבים ביום. הגה: ודוקא כשיוכלו למצוא סוכה, אבל אם אינם מוצאים סוכה יוכל לילך לדרכו, אף שלא ישבו בה לא יום ולא לילה, כשאר ימות השנה שאינו מניח דרכו משום ביתו (ר"ן פרק הישן); ואף על פי שאינו הולך רק ביום, פטור אף בלילה, דאין לעשות לו שם דירה. וההולכים לכפרים לתבוע חובותיהם, ואין להם סוכה באותן הכפרים, יחמירו על עצמן לשוב לבתיהם בכל לילה לאכול בסוכה, ואף על גב דיש להקל מ"מ המחמיר תבא עליו ברכה. (ב"י בשם אורחות חיים).

6. שו"ת הרשב"א חלק ז סימן רצו

עוד הולכי דרכים ביום פטורים מן הסוכה ביום תמה/תימה/ איך יפטרו מסוכה שהיא מצוה מן התורה בשביל הליכת הרשות. י"ל שהכתוב קבעו במקום שאדם דר דכתיב בסוכות תשבו. תשבו כעין תדורו ובדרך אין דירה אף בלילה וכיון שהוא דר כעין תדורו קרינא ביה כך שמעתי ממורי נ"ר:

7. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף כח עמוד ב

ויש לשאול למה נכתב האזרח כלל, שמעתי בשם רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל שבא לומר שלא יתחייב בסוכה אלא מי שהוא כאזרח רענן פרט להולכי דרכים ושומרי פירות ומצטער וכיוצא בהן, וכל מאי דאמרין בכל דוכתא תשבו כעין תדורו מהכא נפקא לן, דהאי קרא גלי לן דמאי דכתיב תשבו אינה ישיבה כל דהוא אלא ישיבה כעין דירה, כענין וישב יעקב בארץ מגורי אביו ואחרים בכתוב.

8. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מא עמוד א

ופליגא דמלאכא, דמלאכא אשכחי לרב קטינא דמיכסי סדינא, אמר ליה: קטינא, קטינא, סדינא בקייטא וסרבלא בסיתוא, ציצית של תכלת מה תהא עליה? אמר ליה: ענשיתו אעשה? אמר ליה: בזמן דאיכא ריתחא ענשנין; אי אמרת בשלמא חובת גברא הוא, היינו דמחייב דלא קא רמי, אלא אי אמרת חובת טלית הוא, הא לא מחייבא. אלא מאי? חובת גברא הוא, נהי דחייביה רחמנא כי מיכסי טלית דבת חיובא, כי מיכסי טלית דלאו בת חיובא היא מי חייביה רחמנא? אלא הכי קאמר ליה: טצדקי למיפטר נפשך מציצית.

9. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן צג (וכן הוא בכמה פוסקים) – ר' שלמה זלמן אורבך, ר' עובדיה יוסף, וכו')

אם מותר לצאת לתענוג בעלמא למקום שלא יהיה לו סוכה.

ובדבר לצאת לטיול ולתענוג בעלמא למקום שלא יהיה לו סוכה מסתבר לע"ד שאסור דהולכי דרכים שאיתא בסוכה דף כ"ו כשהוא לדבר הרשות שפטורין עכ"פ ביום הוא כשהולכין למסחר וכיוצא שהוא צורך ממש וגם הוא לכל אדם שבשביל זה היה צריך לצאת גם מביתו שלכן באופן זה מותר לצאת מהסוכה, אבל לטיול ולתענוג בעלמא שאין לזה שום צורך אינו כלום מה שבשביל תאוותו והנאותו היה יוצא מביתו כיון שלא היתה יציאתו אף מביתו לצורך. והגע עצמך אדם שיש הרבה פעמים שישן בחצרו תחת כפת השמים משום שנהנה בזה יותר מבבית הכי יפטר מסוכה משום שמביתו יצא בשביל זה, וא"כ למה אמר רבא מצטער פטור מן הסוכה הי"ל לומר מי שנהנה לישיב בחצר יותר מבבית והסוכה פטור מן הסוכה. ואף שיש אולי לדחות דרבא אמר מצטער דוקא לענין לילך לישן בבית בשביל זה, דלגבי הבית לא נפטר בזה שיש לו יותר הנאה בבית מבסוכה ולא לגבי לישן בחוץ דלזה נפטר גם בלא צער אם יש לו יותר הנאה, משום שאולי לילך לבית של אחר לא היו רוב בני"א הולכים בשביל יותר הנאה ולילך לחוץ היו הולכים גם בשביל יותר הנאה, והבית בחג הסוכות יש לו להחשיבו כמו שהוא ליכנס לבית של אחר, לא מסתבר זה דמנלן להחשיב כן ולא כמו שיש לו עצמו שני

בתים שהיה הולך לבית השני גם בשביל יותר הנאה. וגם מפורש במג"א סימן תר"מ ס"ק י"ד דאם אין יכולין לישן כל כך בטוב בסוכה ויהיו יגעים למחר ולא יוכלו לקיים המצוה כראוי פטורין, הרי דבשביל הנאת השני יותר אסור, ודין זה הוא אף כשהשני בחוץ טוב לו יותר כשאין הלכו למצוה, דהא מקור המג"א נראה שהוא מהג"א /סוכה/ דף כ"ו שפי' ברי"ח ורבה ב"ר הונא דגנו בארקתא דנהרא שהוא בחוץ משום דישינו שם להנאתן יותר ויכלו לעסוק במצוה למחר טפי, אלמא דשלא לצורך מצוה בשביל ההנאה היה אסור. וגם בלא זה הא נענשין על עשה בעידן ריתחא כשמבקש טצדקי למיפטר מהמצוה כדאיתא במנחות דף מ"א אף באופן שהיה לו הנאה בלבישת בגדים הפטורין מציצית דודאי לא בכונה ליפטר מציצית לבש רב קטינא לסדינא וסרבלא הפטורין מציצית. לכן מסתבר דליך לטיול ולתענוג למקום שליכא סוכה אסור. /ועיין מועדים וזמנים ח"א סי' פ"ט/. והנני ידו מברכו בחג שמח, משה פיינשטיין.

10. שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ז סימן לב (הערה על התשובה הקדומת)

אם יש בזה חלוק בין א"י לחו"ל ולא כתב כתר"ה טעם לספקו דבלא טעם ודאי אין לחלק, אבל אולי כוונתו לאחד מחו"ל שבא על זמן קצר לא"י שכל טירחא הגדולה והוצאה הגדולה היתה בשביל שרוצה לראות כל א"י ואין לו ע"ז רק ימים מועטין שאולי אצלו הוא צורך ממש לא ענין טיול והנאה בעלמא שלא נפטר בשביל הנאתו יותר לישן בבית ובחוץ מבסוכה דראיית המקומות הוא לו צורך גדול, שלכן לזה מסתבר שיותר אם אינו יכול להיות עוד איזה ימים בשביל הטיול, והוא לאו דוקא א"י שיש אולי גם מצוה בזה אלא אף הנוסע למדינה אחרת שאיכא דברים שרוצין האינשי לראות יהיה רשאי אם לא יוכל להיות שם איזה ימים אחר הסוכות לראות זה. אבל לצאת לטיול ולתענוג היציאה לבד אסור כשלא יוכל לאכול ולישן בסוכה. וכן כשיש לו איזה ימים לטייל אחר הסוכות אינו רשאי אף בא"י לילך לראות במקום שלא יהיה סוכה כדכתבתי.

***** יש שחלקו על ר' משה, כמו מו"ר הר' אהרן ליכטנשטיין הכ"מ, ר' זלמן נחמיה גולדברג, ר' אשר וייס, ר' יעקב אריאל, ר' שלמה יוסף אלישיב, וכו', ונחזור לזה.**

II. מה קורה כשאתה יצר את המצב של פטור בכוונה?

11. ספר אור זרוע חלק ב - הלכות סוכה סימן רצט (הר' שלמה זלמן החמיר על בסיס זה - הלכות שלמה ט: כא:מ)

ויש בני אדם כשהן מקיזין דם במועד דאוכלין חוץ לסוכה ואומרינן דלא גרע מחש בעינינו או בראשו וטעות הוא בידם דאין הניקז חולה אלא אדרבה הוא שמח ומרבה בסעודה באכילה ושתייה ותו דהו"ל שלא להקיז במועד אלא קודם או לאחר כך דאפי' גבי אבל שבא עליו צער ממילא מן השמים אמרינן לעיל דאיבעיא ליה ליתובי דעתו למצוה כ"ש הכא שלא היה לו להקיז אלא ודאי המקיז חייב לאכול בסוכה ולשתות בה ולישן בה ולשמוח בה:

12. מגן אברהם סימן תרמ ס"ק ז

ד (שמקיז דם - דהא שמחה הוא לו דהא מרבה בסעוד' וגם היה יכול לעשות לפני החג [הג"א שם] ולפי טעם זה מי ששותה משקה המשלשל אף על פי שמצטער הרב' מ"מ חייב בסוכ' דה"ל לעשותו קודם החג או אחריו ולכן לא יעשנה במועד אבל בדיעבד נ"ל דפטור מסוכ' דהא סכנה הוא לו לישב בסוכה:

13. הרב אהרן ליכטנשטיין

However, there are three reasons why this approach would not lead us to adopt stringent conclusions in the case under discussion:

1. Most Rishonim do not rule in accordance with the Or Zaru'a.
2. Even the Or Zarua himself offered two reasons - bloodletting is not a sickness and even if it is, a scheduled sickness (or, we extrapolated - trip) does not create an exemption. According to the first reason, the tiyul might still be exempt. [The proof from the mourner is not ironclad. The gemara (Sukka 25b) explains that he is not included within the pain exemption because, it applies to "pain that comes to him; here he makes himself feel pain." The mourner is obligated, through inner effort, to assuage his pain and is therefore not exempt in the eyes of the halakha. The blood-letter's pain is genuine and objective; he just should not have caused it.
3. Most organized youth group's trips are practically difficult to schedule before or after the holiday.

III. למה הולכי דרכים חייבים בלילה: בלילה הם אינם מוגדרים כהולכי דרכים, או שיש חיוב בכל מקרה?

14. אורחות חיים חלק א הלכות סוכה אות לג

הולכי דרכים ביום פטורין מן הסוכה ביום וחייבים בלילה ואם הם בדרך או במקום שאין שם יישוב פטורין אף בלילה דאין לו לעשות שם דירה הולכי דרכים בלילה פטורין מן הסוכה בלילה וחייבין ביום פי' שאם יש לו ללכת בדרך ויודע שיצטרך לאכול קודם שימצא סוכה אין צריך למנוע מפני זה לפי שהוא פטור ממנה והטעם משום תשבו כעין תדורו וכשם שהוא בביתו אינו נמנע מלילך לעסקיו בין ביום בין בלילה אף זה כן וכיון דהולכים ביום פטורין בלילה חייבין. יש לומר אותן שהולכים בכפרי' לתבוע מחובותם בחולו של מועד בחג צריכין לשוב לבתיהם בלילה לאכול בסוכה אם אין סוכה באותה העיר ואף על גב שיש לבעל הדין לחלוק המחמיר תבא עליו ברכה.

IV. האם זה פטור מקומי או כללי?

15. שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרמ

מי שכבו לו הנרות בסוכה, בשבת, ויש לו נר בביתו, מותר לצאת מן הסוכה כדי לאכול במקום נר, וא"צ לילך לסוכת חבירו שיש שם נר, אם יש טורח גדול בדבר

16. רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן תרמ

אם יש טורח גדול בדבר. והוי בכלל מצטער. ובלילה הראשון דמצטער חייב באמת צריך לטרוח לילך לסוכת חבירו

17. מגן אברהם סימן תרלט

מי שאינו יכול לבוא בסוכה כ"א ע"י שיעבור בנהר ע"י ספינה ב"ט אסור לו לעבור ואם עבר בדיעבד במקום מצוה ואונס בשעת הדחק יש לסמוך על הרשב"א ורבינו ישעיה ז"ל [מהר"ש יונה סי' נ"א כ"ה] ועמ"ש סי' תרי"ג סי' ומ"מ צ"ע דהא אין מחויב לילך לסוכת חבירו כמ"ש סי' תר"מ ס"ד בהג"ה.:

V. ההיקף

16. ביאור הלכה סימן תרמ סעיף ח (באמת, זו שתי דעות במאירי)

הולכי דרכים ביום וכו' - דע דאחרונים מחולקין בפירושו דעת הלבוש דמה שאמרו פטורין ביום היינו שא"צ להמתין מלאכול עד שיגיע לסוכה [אם לא שיזדמן לפניו סוכה בעת האוכל בלי טורח] ומה שאמרו וחייבין בלילה היינו כשבא ללון במקום ישוב מחוייב לחפש סביבותיו אולי יש שם סוכה לאכול ולישן שם אמנם אם נזדמן לו שלן שם בין הנכרים שאין שם סוכה וסביבותיו אין יהודים פטור מלעשות שם סוכה ולפי דבריו מה שאמר הרמ"א ודוקא כשיוכלו למצוא שם סוכה הוא כפשטיה כמו שכתבנו וזהו ג"כ מה שכתב הרמ"א בסוף דבריו ואף על גב דיש להקל ר"ל דמה שאמרו וחייבין בלילה היינו דוקא כשמוצא סוכה במקומו. ודעת המ"א דמה שאמרו פטורין מן הסוכה ביום היינו אף כשהגיע למלון פטור לטרוח לעשות שם סוכה בעת האוכל כיון שדעתם לילך לאלתר וחייבין בלילה לעשות שם סוכה כיון שנח שם אפילו אם לן אצל נכרי אם יש לו שם ממה לעשות סוכה [ואפילו אם צריך להוציא ע"ז מעט מעות אפשר דצריך להשתדל ע"ז]. אמנם אם בא לכפר סמוך לעת האוכל א"צ להמתין על עשית סוכה כמו בירידת גשמים דלא אמרינן שימתין מלאכול אלא כיון שעכשיו רוצה לאכול ואין לו סוכה פטור ה"ה בזה. ולפי דבריו מה שכתב הרמ"א ודוקא כשיוכלו למצוא סוכה היינו לעשות סוכה (כן ביאר הפמ"ג לדבריו) ומה שכתב הרמ"א ואף על גב דיש להקל היינו כיון שהגיע עת האוכל ואין לו סוכה מ"מ יחמירו לשוב לבתיהם דפשיע דהיה לו לעשות סוכה איזה שעות מקודם כשבא שם בתחלת הלילה ע"ש והנה הגר"ז ודה"ח העתיקו דברי המ"א דמה שאמרו וחייבין בלילה היינו לעשות שם סוכה אבל בבגדי ישע וח"א מצדדן כדברי הלבוש דאם יצטרך לעשות סוכה א"כ יעמול בה רוב הלילה או עכ"פ איזה שעות וזה לא הוי כעין תדורו וכן הגאון ר"י עמדן כתב דמה שאמרו וחייבין בלילה היינו כשאפשר להם להשיגה בקלות וכן משמע מביאור הגר"א דמה שאמרו וחייבין בלילה היינו כשמוצא סוכה במקומו אח"כ מצאתי ברבינו מנוח (מבאר דברי הרמב"ם) שכתב בהדיא וז"ל וחייבים בלילה אם מגיעים למקום שיש שם סוכה אבל אם דרים בלילה במקום גוים שאין שם סוכה פטורים עכ"ל וגם לשון רמ"א דחוק מאוד לפי דברי המ"א לכן סתמתי במ"ב כדעת הלבוש והאחרונים העומדים בשיטתו. ומה שהקשה המ"א על הלבוש כפי מה שביארנוהו מיושב הכל וכמו שכתבו הח"א והבגדי ישע:

17. הרב אהרן ליכטנשטיין

At least three possible explanations are open to the Meiri and the Levush:

1. The effort involve in making a sukka for the night is of the degree that in mitzvot in general the Torah would not obligate it. This is parallel to the ruling of the Rama (OC 656) that applies the one fifth ceiling on tzedaka expenses to mitzvot in general;
2. The sukka-home analogy would exempt one from building a sukka just for the night. A person does not build a house to stay over for the night somewhere but sets down for a more substantial stretch of time;

3. One who already has a sukka at home would not be obligated to build a second sukka during his travels. One certainly does not relate to his house that way (he would not build temporary lodgings to stay in during a business trip, but look for a hotel or friends willing to put him up). [According to this reason, one travelling during all the days of sukkot might be obligated to build a sukka each night.]

.V מסקנות של כמה פוסקים

18. עיין בשו"ת אהלה של תורה - לקמן (לקוח מאתר olamot)

19. הרב אהרן ליכטנשטיין

However, on second thought, the whole dispute about whether day travelers must build a sukka to stay in at night might be irrelevant to the situation at hand. Even according to the Magen Avraham, if day travelers reached their destination right at dinner time they would not have to postpone their meal until after they finish building their sukka....

They likewise need not finish up their business dealing early in order to enable them to build a sukka before dinner time. Rather, they go about their business as usual and when they finish build a sukka for eating (if they have enough time before their normally scheduled dinner) or for sleeping. This is all included in the principle of "teishvu ke-ein taduru" that rules that one need not alter normal living habits in order to live in a sukka. Therefore, the Magen Avraham only obligated day travelers to build a sukka at night when they finish the business of the day.

However, certainly one who devotes the night to the same activity as he did during the day would not be obligated to stop and build a sukka. The obligation only takes effect the moment the person's activities cease. This is the rule of travelers during both the day and the night, according to our text of the gemara. The gemara was obviously not referring to someone travelling twenty-four hours a day, but to one who would not have time at night, because of his travels, to either build or find a sukka before eating or sleeping at night.

It follows that the youth group involved in an organized tiyul would not be obligated, even if they were able to, to build a sukka at night. As is well-known, the night is not only a period to rest from the day's activities. Night activities are an organic and integral aspect of the tiyul - the participants are precisely categorized as day AND night travelers as long as they are involved in the goals and activities of the tiyul. They are not, even according to the Magen Avraham, obligated to build a sukka, unless there is time to do so during the period between when the night's activities end and when they go to sleep or eat. By that time it is usually impossible realistically to build a sukka.

Therefore, the halakhic conclusions that follow are:

1. It is permitted to go on a trip during Chol Ha-mo'ed Sukkot even if it is clear that the participants will not be able to perform the mitzva of sukka during the tiyul.
2. If, during the tiyul, they reach, around the normal or scheduled eating or sleeping time, a place where there is a sukka they are able to enter, they must eat and/or sleep there. How to define the area and the distance that exempts them still needs clarification.
3. If they finish the tiyul at night and stay in a place where they are able to build a sukka, they are obligated to do so. To what degree they must exert themselves also demands further clarification.
4. If the activities of the tiyul extend late enough so not enough time is left to build a sukka before sleeping time, they are exempt from building one.

19. מעבר להלכה - הרא"ל

Up until now we spoke from a purely and exclusively halakhic vantage point. However, on a practical level the matter seems radically different.

One should be firmly and sharply opposed - both educationally and from the perspective of Jewish beliefs and values - to tiyulim or activities organized in a way that involves not observing the mitzva of sukka. The existence of formal exemptions from positive mitzvot is not the exclusive nor the only decisive way of gauging whether to perform them. We do not speak of actual evasive trickery (*ha'arama*) - itself a significant problem in halakha and belief - and this is not the forum to relate to it. Even not relating fully to a mitzva is problematic, even when it involves ignoring and not evading.

A Jew must be saturated with an ambition and longing for mitzvot and not, God forbid, view them as a burden he is inescapably stuck with that he tries to cast off at the first opportunity. This point is at the root of the trait of "zerizut" (acting with enthusiasm and energy), rooted in the obligation not just to serve God, but to serve him with joy and exhilaration. Rabbi Eliezer's statement, "If one's prayer is a fixed obligation it is not a supplication," is explained by Rav Oshaya as "One whose prayer is a burden to him." Of course this has special meaning in its home context, relating to prayer, but the concept at its root applies to all mitzvot.

The gemara (Pesachim 105b) explains that on Erev Shabbat *kiddush* precedes *birkat ha-mazon* (if one was eating when Shabbat enters) and that on Motza'ei Shabbat *birkat ha-mazon* precedes *kiddush*, because:

"Shabbat entering is different than Shabbat leaving; we try and have it enter as early as possible out of our love for it and have it exit as late as possible so that it is not a burden on us."

This is not just a *derush* or a pious custom, but mainstream halakha. This principle reflects a halakhic approach in all of its power and scope, beyond the restricted formal plane.

It is possible that the Ramban's famous expression, "*Naval bi-reshut ha-Torah*," (one who can succeed in being a vile individual while still technically acting within the confines of the laws of the halakha) is too harsh to apply to avoiding positive action - perhaps it is limited to one who drifts into negative behavior. But the idea at the base of the Ramban's concept does apply. Rav Chisda's statement to Rami b. Tamri, "I see you are very sharp," (Chullin 110b) includes a critique on his ability to use his intelligence to devise all sorts of exemptions.

Perhaps the central halakhic source in the Rishonim to clarify this issue is in the laws of tzitzit. They built on the discussion in the gemara (Menachot 41a) between the angel and Rav Katina. Both Rav Katina's summer and winter garments were technically exempt from tzitzit. The angel chastised him, "What will be with the mitzva of tzitzit?" The gemara's discussion makes it clear that Rav Katina was not violating the laws of tzitzit, but was evading the mitzva by using exemptions. Apparently based on this passage, the Rambam (Hilkhot Tzitzit 3: 11) rules,

"Even though one is not obligated to buy a tallit and wrap himself in it in order to affix tzitzit to it, a pious person should not absolve himself from this mitzva. Rather, one should always try and wear a garment that is obligated in tzitzit in order to fulfill this mitzva."

Other Rishonim expanded on this - to obligate not only the pious but everyone; and to see this in the context of mitzvot in general. The Rosh (Tosafot Ha-Rosh Nidda 61b) writes,

"However, it is fitting that all God-fearing people buy a tallit with four corners to obligate himself in tzitzit, for it is a great and important mitzva. As we say in Bereishit Rabba (and, in a slightly different version in Sota 14a), 'Was Moshe anxious to enter the land in order to eat of its fruit and be satiated by its goodness?' Rather, thus said Moshe: 'Let mitzvot that can be fulfilled by me, be fulfilled by me.'"

If this is true of a mitzva that is always within one's reach, certainly this is the case with regards to a mitzva that one can only fulfill one week out of the year!

However, the question itself, especially when asked by Israeli youth groups that stand for education in service of Hashem and fear of God - and that no small number of benei Torah are involved in - is problematic. For decades I was in the Diaspora in places where the mitzva of sukka was not considered an "easy mitzva," and I was never asked about using the traveler's exemption when one is far from a sukka during the day. Did it ever enter the mind of a businessman that strives to scrupulously fulfill mitzvot and, in the course of his business, finds himself in New York's skyscrapers, to eat his lunch in his office because there is no sukka in his vicinity? Did a student who views himself as rooted in Torah and fear of God and finds himself forced to spend a long day in a university library ever think of eating in a cafeteria because the campus did not have a sukka? Is it possible that in Israel, where the mitzva of sukka is both easier and more inclusive - a mitzva that even many that are not generally observant still relate to in one way or another - is it possible that here benei Torah should avoid keeping this mitzva in its fullness?

I am well aware that many believe that there is much educational value to youth groups' tiyulim - mostly because of how it deepens the love and relationship to Eretz Yisrael. They also claim is that the days of Chol Ha-mo'ed are most appropriate for scheduling tiyulim. As an outsider, it is difficult for me to judge. However, I am convinced that, except for extremely extenuating circumstances, the most important educational message we can pass on to our youth during Sukkot is deepening the awareness and sensitivity for observance and enthusiasm about mitzvot - even if this means some difficulty and even if it involves sacrifice.

If there is need for tiyulim during the holiday, by all means have them. Rabbi Eliezer's statement (Sukka 27b), "I praise the 'lazy ones' who do not leave their homes on the holiday, for it says, 'You should be joyous, you and your household,'" is not cited halakhically. But if a tiyul is organized, arrangements should be made - the same way they are for trucks and water supply, counselors and guides - to be able to fulfill the mitzva of sukka properly. I am sure that the heads of the organizations, where the need and desire is clearly felt, can grapple with more complex technical and logistical challenges than arranging for sukkot for their campers.

We close with a prayer that He who spreads a sukka of peace over his people Israel should help them succeed and merit organizing programming that will give both recreation and education, both bring pleasure and uplift, while deepening the mitzva of sukka specifically and mitzvot in general. So said he who was the greatest of those who loved the land and longed for it, "Let mitzvot that can be fulfilled by me, be fulfilled by me."

*****R. Lichtenstein in a Parallel Idea: in On *Aliya: The Uniqueness of Living in Eretz Yisrael***